

Psykoositietoisuustapahtuma

apulaisylilääkäri Pekka Salmela

Tampereen Psykiatria- ja päihdekeskus

19.9.2017 Metso

Psykoosit

- Psykooseilla eli mielisairauksilla tarkoitetaan mielenterveyshäiriöiden ryhmää, joille on tunnusomaista todellisuudentajun eli realiteettitajun vakava järkkyminen ja toimintakyvyn heikkeneminen
- Kyky arvioida todellisuutta on alentunut, jolloin on vaikeaa erottaa ympäristöstä tulevat aistimukset sisäisistä yllykkeistä

Psykoosin syyt

- Psykoosi syntyy usean tekijän yhteisvaikutuksen tuloksena
- Altistavina tekijöinä
  - rakenteelliset ja toiminnalliset tekijät aivoissa
  - geneettinen alttius eli perimä
  - persoonallisuuden psyykkiset kehityshäiriöt

Psykoosin puhkeamista edeltää usein stressi

Psykoosin oireet

1. Positiiviset oireet : aistinharhat eli hallusinaatiot ja harhaluulot eli deluusiot
2. Negatiiviset oireet : tunne-elämän latistuminen, puheen köyhtyminen, aloitekyvyn heikkeneminen ja mielenkiinnon menettäminen
3. Hajanaisuus : ajatuksen ja puheen hajanaisuus, outo käyttäytyminen
4. Epäspesifiset oireet : ahdistus, aggressio, masennus, levottomuus, unettomuus

Psykoottiset oireet voivat liittyä useisiin mielenterveyshäiriöihin

- Voi olla merkki alkavasta skitsofreniasta, harhaluuloisuushäiriöstä tai psykoottisesta mielialahäiriöstä
- Voi olla seurausta ruumiillisesta sairaudesta, päihteidenkäytöstä tai lääkkeen vaikutuksesta
- Voi olla ohimeneviä ja lyhytkestoisia
- Ei-merkittäviä psykoottisia kokemuksia 5%
- Ajoittaisia kuuloharhoja ja lievää paranoiaa jopa 30%

Psykoosien luokittelu

- Elimellisperäiset
  - aivo-oireyhtymät (verenkiertoelimistö, infektiot, endokrinologia, aineenvaihdunta, neurologia)
  - kemiallinen aine; lääkkeet ja päihteet
- Toiminnalliset
  - skitsofrenia
  - skitsofreenistyyppinen
  - harhaluuloisuushäiriö
  - psykoottinen mielialahäiriö
  - skitsoaffektiivinen
  - lyhytkestoinen
  - tarkemmin määrittelemätön

Hoito

- Lääkehoito (psykoosilääkkeet)
- Psykoterapia
- Kuntoutus
- Avohoito ja laitoshoido
- Vastentahtoinen hoito (M1-lähetete)

Skitsofrenia

- Psykoosisairauksista yleisin 1%
- Miehillä ja naisilla yhtä yleinen
- Sairastumishuippu 25-v
- Skitsofrenian ennakko-oireita: eristäytyminen, vetäytyminen ihmissuhteista, ärtyneisyys, oudot ajatukset, käytös, teot, epäluuloisuus, unihäiriöt
- Positiiviset ja negatiiviset oireet
- Harhaluulot, aistinharhat, hajanainen puhe, tunteiden latistuminen, tahdottomuus
- Eriskummalliset harhat, kommentoivat tai keskenään keskustelevat äänet
- Laaja-alainen taantumisen ammatillisesti ja sosiaalisesti

Skitsofrenian synty stressi-haavoittuvuusmalli

- Skitsofrenia puhkeaa siihen alttiilla henkilöllä joko sisäisen tai ulkoisen stressin seurauksena
- Alttius voi olla perinnöllistä, varhaiskehityksen aikana syntynyttä tai molempia
- Yleisesti katsotaan, että skitsofreniaan liittyy varhainen keskushermoston kehityksen häiriö

Sairastumisen laukaiseva stressi voi olla

- Normaaliin aikuistumiseen tai parisuhteen syntyyn liittyvä kehitys- tai kuormitustekijä
- Toksinen tekijä (esim. huumausaineiden, kuten amfetamiinin tai kannabiksen käyttö)
- Hoidolla voidaan vaikuttaa psykoosin puhkeamiseen ja uusiutumiseen
- Skitsofrenian syitä ei vielä tunneta niin hyvin, että taudin ehkäiseminen olisi mahdollista

Hoito

- Pitkäaikainen, usein elinikäinen sairaus
- Taudinkuva on monimuotoinen ja kulku yksilöllinen
- Biologisten, psykoterapeuttisten ja psykososiaalisten hoitojen yhdistäminen
- Tavoitteena lievittää oireita, parantaa psykososiaalista toimintakykyä, sopeutumista sairauteen, tukea potilasta ja omaisia
- Lääkehoitona psykoosilääkkeet; perinteiset ja uuden polven, atyyppiset. Pitkäaikaiset injektiot

Hoitomyöntyvyys

- Parhaiten hoitomyöntyvyyttä ennustavat potilaan asenne käytettävää lääkehoitoa kohtaan ja sairaudentunne
- Puutteellinen myöntyvyys lääkitykseen haittaa usein skitsofrenian hoitoa
- Noin 30% sairaalapotilaista ja 40-65% avohoitopotilaista jättää ainakin ajoittain noudattamatta lääkitysohjeita

Sairauden kulku ja ennuste

- Skitsofreniapotilaiden kuolleisuus on normaaliväestöön verrattuna 2-3-kertainen
- 5% skitsofreniaan sairastavista päätyy itsemurhaan
- Yli puolet toipuu suhteellisen hyvin ja vain noin kymmenesosa ensi kertaa hoitoon tulleista tarvitsee apua päivittäisistä toimista selviytymiseen

Huonoa ennustetta ennakoivat

- Nuoruusiässä sairastuminen
- Miessukupuoli ja naimattomuus
- Ihmissuhdeverkoston puuttuminen
- Alkoholin ja huumeiden käyttö
- Sairastumista edeltänyt huono psykososiaalinen kehitys
- Sairauden hidas puhkeaminen ja negatiiviset oireet
- Hidas ja osittainen toipuminen 1. hoidossa

Loppu

Kiitos